MAATALOUS

Olemme saaneet tehdä todella kovasti töitä, että uudistukset on saatu vietyä tukihakusovellukseen ja sitä on ehditty testata ennen haun avaamista. **TUKIHALLINTO-OSASTON JOHTAJA** LENA NILSSON, **RUOTSIN MAATALOUSVIRASTO**

Suomenhevosen jalostus etenee suorituskyvyn vetämänä

Suomenhevosen jalostus on kautta sen historian ollut taiteilua monipuolisen yleishevosen ja urheilu-hevosen välillä. Rajanvetoa käydään jälleen uudistettaessa rodun jalostusohjesääntöä.

SATU PITKÄNEN

Kymen-Karjalan hevosjalostusliiton puheenjohtaja Risto Majoniemi ja näyttelylautakunnan puheenjohtaja Jenni Timlin arvostelivat viime viikolla näyttelyssä 3-vuotiaan Tulileijan. Tammaa ohjasti sen osaomistaja Kari Seppälä.

”Suomenhevonen säilyy hengissä todennäköisimmin, kun meillä on mahdollisimman hyviä hevosia eri kilpailusuunnille”, arvioi **Heidi Sihvo.**

Niin ravi- kuin ratsuhevosia omistanut Sihvo toimii myös suomenhevosten orilautakunnan puheenjohtajana.

”Luotettavat käyttöhevoset ovat suunnattoman arvokkaita. Mutta jos olemme vain niiden varassa, sillä ei saada näkyvyyttä rodulle ja rotu kuolee pidemmän päälle sukupuuttoon.”

Ravurisuunnan työryhmää johtava **Toini Immonen** pitää suomenhevosen ehdottomana vahvuutena sen monipuolisuutta. ”Mutta jos halutaan edelleen kehittää juoksijan ominaisuuksia, on valintaa painotettava sen mukaan”, hänkin toteaa.

Sihvo huomauttaa, että rotua on jalostettu suorituskykyyn perustuen jo yli sata vuotta. ”Samaa halutaan jatkaa. Ulkomuotojalostukseen ei suinkaan olla menossa.”

Yksilön parhaat puolet esiin

Kaikki tavoitetut työryhmien vetäjät kuvaavat jalostussääntöjen muutosta ennen kaikkea ajantasaistamiseksi. Vähimmillä muutoksilla päästään työhevossuunnalla, joka on jo loppusuoralla valmistelussa.

”Jalostusta ei pidä eriyttää enempää. Ainakin työhevoslinja halutaan pitää nykyisenä”, linjaa työryhmän puheenjohtaja **Hannu Ala-Korpi.**

Useimmat varsat rekisteröidään juoksijoiksi ja enenevä määrä myös ratsuiksi.

Työhevossuunnan oriista syntyy vain noin 30 varsaa vuodessa. Nämä ovat usein ”erisukuisia”, joten ne tuovat Ala-Korven sanoin rotuun suvullista monimuotoisuutta ja pitävät yllä tärkeää geenipankkia.

”Työhevosen merkitys suomenhevosjalostukseen on vähäinen, mutta työhevosharrastus on tärkeä vanhojen perinteiden ja hevosmiestaitojen säilyttäjä.”

”Toisaalta juoksijalinjan hevoset ovat pärjänneet työhevoskisoissa, mikä kertoo, ettei rotu ole vielä kovin paljon eriytynyt”, Ala-Korpi jatkaa.

Ryhmä ehdottaa pientä vetokoetta myös niille, jotka kantakirjataan ajettavuuskokeella työhevossuunnalle. Nykyisin kantakirjauksessa on joko veto- tai ajokoe.

”Se, että hevonen saa pienen kuorman liikkeelle ja toisaalta malttaa seistä paikallaan, on hyvä luonnetesti”, kuuluu perustelu.

Myös ratsusuunnan työryhmässä on Heidi Sihvon mukaan pohdittu, miten testata hevosia kantakirjauksessa mahdollisimman luotettavasti.

”Ei ole tarpeen ruveta varsinaisesti erottelemaan este- ja kouluhevosia. Mutta olisi reilua palkita niitä ominaisuuksia, joissa kukin hevonen on parhaimmillaan.”

Juoksijoiden sukusiitos ”ei vielä iso huoli”

Suomen Hippoksen jalostusjohtaja **Minna Mäenpää** pitää työhevosryhmän ehdotusta tervetulleena. Häntä miellyttää muutoinkin avoimuus, jolla työryhmät ovat lähteneet miettimään rotuun kohdistuvia haasteita.

Ohjesäännön visaisimpiin kysymyksiin kuuluu, asetetaanko juoksijalinjalle tiukempia rajoja oriiden käytölle.

Kun käytetään paljon samoja sukuja ristiin, puhutaan sukusiitoksesta tai linjajalostuksesta.

Nykyisellään jalostukseen hyväksyttyjä oriita voidaan käyttää kutakin korkeintaan 150 tammalle vuodessa. Juoksijasuunnalla yksi ori, Liising, on viime vuosina saavuttanut rajan.

Mäenpää kertoo, että tekeillä on opinnäytetyö, jossa hankitaan lisävalaistusta eri sukulinjojen tilanteesta jalostussuunnittain. Hän arvioi, että jalostusvaliokunnan pitää jatkossa tarttua aiempaakin herkemmin mahdollisiin hälyttäviin merkkeihin.

Suomenhevosen jalostukseen voivat kaikki rodusta kiinnostuneet vaikuttaa keskustelutilaisuudessa, joka pidetään lauantaina Teivon raviradalla Ylöjärvellä. Ennen avointa tilaisuutta, kello 9 alkaen, radalla kilpaillaan työhevosmestaruuksista.

KAIJALEENA RUNSTEN

Monikäyttöisyys suomenhevosen perusta

Jalostusohjeiden ajantasaistuksessa keskeistä on säilyttää monipuolinen yleishevosen kasvatus samaan aikaan, kun toivotaan eriytymistä eri suunnille, kuvaa jalostusjohtaja **Minna Mäenpää** Suomen Hippoksesta.

Käytännössä eniten on siis kysymys siitä, miten paljon painotetaan juoksijan ja ratsun erilaisia ominaisuuksia suorituskyvyn ja rakenteen suhteen

Mäenpään mukaan oleellista on myös vaalia rodulle tyypillisiä hyviä terveysominaisuuksia. Merkittäväksi on myös noussut haaste suomenhevoskannan riittävästä koosta, sillä astutukset ovat vähentyneet jo kuuden vuoden ajan.

Hippoksen toissa vuonna eläköitynyt jalostusjohtaja **Terttu Peltonen** tähdentää, että terveyden, kestävyyden ja suoritusten helppouden kannalta keskeistä on hevosen rakenne.

”Jalostuksessa kilpailutuloksilla ja periyttämiskyvyllä on vahva yhteys etenkin ravureilla. Äärimmilleen tämä on viety Yhdysvalloissa lämminverijuoksijoiden jalostuksessa.”

Peltosen mukaan suomenhevoskasvatuksessa on tehty hyvää työtä 1950–60-lukujen taitteesta asti. ”Kaikki ominaisuudet ovat parantuneet, ravivarmuus hitaimmin, mutta sekin on kohentunut tasaisesti.”

Tietoa talteen käytettävyydestä

Jalostuksessa tammanomistajat tekevät rodun tulevaisuuden kannalta tärkeimmät valinnat.

”Oleellista on, että kaikki soutaisivat samaan suuntaan, muuten ei jalostus etene”, muistuttaa juoksijasuunnan työryhmän puheenjohtaja **Toini Immonen**.

Hevosen käyttöominaisuuksien ja luonteen ottaminen huomioon jalostusvalinnoissa on nykyisin vaativaa, vaikka tietoa onkin tarjolla enemmän kuin koskaan aiemmin.

Aikaisemmin tammalinjat kulkivat samassa omistajaperheessä tai kylällä. Sen ansiosta hevosten heikkoudet ja vahvuudet tunnettiin hyvin ja kullekin tammalle osattiin valita sopivin ori, hän kuvaa.

”Nyt kun oman hevosen kanssa ei samalla tavalla työskennellä päivittäin, niin samanlainen hevosen tuntemus puuttuu. Ostetaan vaan kiinnostava tamma ja varsotetaan se.”

Terttu Peltonen puhui suomenhevosen jalostuksesta Ypäjän suomenhevosseminaarissa tammikuun lopulla.

KAIJALEENA RUNSTEN

JALOSTUS

Käyttöominaisuudet painavat

Suomenhevosen jalostusohjesääntöä on päivitetty noin kerran vuosikymmenessä, nykyinen astui voimaan vuonna 2004.

Rodun jalostus on perustunut aina suoritus- ja käyttöominaisuuksiin sekä kilpailutuloksiin, koska niitä on ollut selkeintä mitata.

Rakennearvostelun lisäksi kantakirjaukseen kuuluvat ajo-, ratsastus- tai vetokokeet.

Ohjesäännön muutoksessa tarkennetaan kantakirjaan hyväksymis- ja palkitsemisrajoja vastaamaan nykypäivän vaatimuksia urheilu- ja harrastehevosena.

Jalostusohjesääntöä tukemaan rakennetaan samalla suomenhevosen jalostusohjelma jalostuksen ja kasvatuksen tavoitteineen sekä tarvittavine keinoineen.

Ohjelmaan sisällytetään myös jalostusarvojen laskennan perusteet, kannan elinvoimaisuuden seuranta sekä kasvatusta tukevat kilpailutoiminnan keinot.

Kantakirjauksessa hevonen luokitetaan sen pääasiallisen käyttötarkoituksen mukaan joko juoksijaksi, ratsuksi, työhevoseksi tai pienhevoseksi.

Suomen viljelyalasta jo 70 prosenttia ilmoitettu Vipu-palvelussa

Sähköisen viljelijätukihakemuksen oli tiistaiaamuna jättänyt jo 24 100 tilaa. Keskiviikkoaamuun mennessä 25 000 hakemuksen raja on rikkoontunut, iloitsee Maaseutuvirasto Mavin tietojärjestelmäasiantuntija **Piia Ylikoski**.

Jo jätettyjen hakemusten lisäksi palvelussa on perustettuna noin kymmenentuhannen tilan hakemus.

Vipu-palveluun on tallennettuna kasvulohkotiedot noin 70 prosentista Suomen koko viljelyalasta.

Viimeisen viikon aikana hakemuksia on jätetty viranomaisten käsiteltäväksi jopa parintuhannen päivävauhdilla. Sää heijastuu Ylikosken mukaan siihen, miten paljon hakemuksia jätetään päivässä. Erityisen runsaasti hakemuksia on tullut vesisadepäivinä.

”Selvää on, että tahti tulee nyt viimeisen viikon aikana kiihtymään. Se, kuinka paljon, on vielä arvoitus.”

Kokonaismäärä ei vielä ennakoitavissa

Tukihakemusten kokonaismäärää ei ole Ylikosken mukaan mahdollista vielä tässä vaiheessa sanoa.

”Ohjelmakauden vaihtuessa määrässä tapahtuu aina enemmän heiluntaa kuin muina vuosina.”

Jos tukia hakevia tiloja olisi tänä vuonna saman verran kuin viime vuonna, hakemuksia pitäisi tulla jäljellä olevina seitsemänä päivänä noin 1 500 päivässä, jotta oltaisiin viime vuoden tasolla.

Viime vuoden kaltaisia häiriöitä Vipu-palvelussa ei tänä vuonna ole ollut. Sähköinen haku on toiminut hyvin, Ylikoski kertoo.

”Yksittäisiä ongelmia on ollut lähinnä kasvulohkojaoissa, ja niistä on selvitty käyttäjiä ohjeistamalla.”

Tänä vuonna tukihaku päättyy 12.5. eli vajaan viikon kuluttua.

JUHANI REKU

Erityistuen maksatusta voi hakea Vipussa

Vanhojen, edelleen voimassa olevien edellisen ohjelmakauden mukaisten ympäristötuen erityistukisopimusten maksatusta voi hakea sähköisesti Vipu-palvelussa. Alun perin tämän ei pitänyt olla mahdollista.

Maaseutuvirasto on kuitenkin muuttamassa päätukihausta annettua määräystä niin, että tekemällä Vipu-palvelussa uuden ympäristösitoumuksen viljelijä hakee samalla vanhan erityistukisopimuksen maksatusta.

Paperilomakkeella hakevan viljelijän pitää kuitenkin palauttaa myös tukihakulomake 101B, jolla erityistukisopimuksen maksua haetaan. Lomakkeen 470 palauttaminen kuntaan ei riitä erityistuen maksatushakemukseksi.

Lomake 470 on ympäristösitoumuslomake, jolla viljelijä sitoutuu uuteen ympäristökorvaukseen ja ilmoittaa ne lohkokohtaiset toimenpiteet, joita aikoo viiden vuoden kaudella noudattaa.

JUHANI REKU

Vipu-palvelun hinta maltillinen

Suomalaisen viljelijätukijärjestelmän aiheuttamat tietohallintokulut ovat eurooppalaisittain hyvin maltilliset. Esimerkiksi Ruotsissa tietojärjestelmän ylläpito maksoi viime vuonna kolminkertaisesti ja Britanniassa 14-kertaisesti Suomeen verrattuna.

Viljelijätukien hallinnointiin käytettävän tukisovelluksen ja viljelijöiden sähköisen asioinnin kehittäminen maksoi Suomessa viime vuonna kaikkiaan 12 miljoonaa euroa.

Britanniassa kustannuksia on paisuttanut uuden, täysin sähköisen viljelijätukihallintojärjestelmän rakentaminen. Teknisten ongelmien takia 215 miljoonan euron projekti viivästyi niin, että tänä vuonna tuet haetaan Britanniassa pääosin paperilomakkeilla.

Suomessa tukihallinnon it-palveluiden kokonaismenot olivat viime vuonna noin 15 miljoonaa euroa. Sillä Mavi tuottaa muun muassa viljelijöiden Vipu-palvelun ja hanke-, yritys- ja rakennetukien Hyrrä-palvelun.

JUHANI REKU

Ruotsissa liki kaikki hakevat sähköisesti

Tukihaulle annettiin yhdeksän lisäpäivää

Ruosissa viljelijätukien hakuaikaa päätettiin pidentää yli viikolla, koska tukihakujärjestelmään ei ollut kirjautunut maanantaihin mennessä riittävästi hakemuksia. Alunperin haun piti päättyä Ruotsissa samana päivänä kuin Suomessa, 12.5. Nyt haku päättyy torstaina 21.5.

Tukihaku alkoi Ruotsissa päivää myöhemmin kuin Suomessa, 16.4.

Viimeisen hakupäivän siirtoon päädyttiin, koska tähän mennessä tulleiden hakemusten määrä on huomattavasti jäljessä viime vuoden vastaavasta hetkestä, kertoo tukihallinto-osaston johtaja **Lena Nilsson** Ruotsin Maatalousvirastosta (Jordbruksverket).

”Vertaamme jatkuvasti saapuneiden hakemusten määrää viime vuoden vastaavaan hetkeen. Tähän mennessä hakemuksia on tullut vasta noin 31 000, kun odotamme saavamme noin 63 000 sähköistä hakemusta.”

Syyksi aiempaa hitaampaan tahtiin Nilsson arvioi tukijärjestelmän muutokset.

Muun muassa uuden viherryttämistuen ehdot ovat tuottaneet viljelijöille päänvaivaa.

Määräpäivän siirrossa on otettu huomioon myös viljelijöitä avustavien neuvojien työmäärä. Maatalousvirasto arvioi viljelijöiden tarvitsevan tänä vuonna aiempaa enemmän neuvojien apua tukiehtoihin tutustumisessa ja tukihakemuksen täyttämisessä.

Suomessa viimeisen hakupäivän siirtoa ei ole tässä vaiheessa katsottu tarpeelliseksi, kertoo Maaseutuviraston ylijohtaja **Leena Tenhola**. Myös Suomessa jätettyjen hakemusten määrää seurataan herkeämättä.

Tämänhetkinen 25 000 sähköistä hakemusta vastaa Tenholan mukaan viraston odotusta.

Vielä viikko sitten näytti hyvältä

Ruotsissa sähköisellä haulla on erittäin suuri merkitys, sillä likipitäen sata prosenttia hakemuksista jätetään verkossa, Nilsson kertoo.

Maatalousviraston paikkatietoyksikön päällikön **Marie Richterin** mukaan 99,7 prosentin kattavuus saavutettiin Ruotsissa jo vuonna 2012.

Vielä runsas viikko sitten hakemuksia oli tullut järjestelmään odotusten mukaan. Perjantaina 24. huhtikuuta Maatalousvirasto tiedotti saapuneiden hakemusten määräksi noin 23 000. Seuraavalla viikolla Richter kertoi hakemusten määrän nousseen muutamilla tuhansilla.

Ruotsi on sähköisessä hakemisessa monta harppausta Suomen edellä, vaikka ruotsalaiset viljelijät voivat edelleen hakea tukia myös paperilomakkeella. Suomen tavoin esitäytetyistä lomakkeista on Ruotsissakin luovuttu.

Suomessa Mavin tavoitteena on nostaa sähköisten hakemusten osuus tänä vuonna 70 prosenttiin. Käytännössä se tarkoittaa noin 37 000 tilaa.

Ruotsissa sähköinen tukihaku on ollut käytössä huomattavasti kauemmin kuin Suomessa. Kun Suomessa sähköinen haku oli ensi kerran käytössä koko maassa vasta vuonna 2009, Ruotsissa se otettiin käyttöön jo vuonna 2001, Richter kertoo.

Uusi ohjelmakausi oli iso ponnistus

Kuten Suomessakin, myös Ruotsissa ohjelmakauden vaihtuminen uusine tukineen on ollut viranomaisille iso haaste. Osa uusista tukiehdoista valmistui todella myöhään, Richter kertoo.

”Olemme saaneet tehdä todella kovasti töitä, että uudistukset on saatu vietyä tukihakusovellukseen ja sitä on ehditty testata ennen haun avaamista.”

Viraston tavoitteena on, että tukihakusovellus auttaisi viljelijää selviytymään mahdollisimman hyvin monimutkaisista tukiehdoista. Muualta viljelijän on vaikea apua saada, Richter korostaa.

Myös Suomen Maaseutuvirasto on kehittänyt Vipu-palveluunsa neuvonnallisuutta, joka auttaa viljelijää välttämään tukihakemuksen virheitä ja noudattamaan tukiehtoja. Vipu-palvelussa apuväline on nimeltään Vipuneuvoja.

JUHANI REKU